

народної стандартизації корпоративного управління та корпоративної звітності, це перспектива, до якої прагне більшість корпорацій, оскільки конкурентні підприємства не можуть працювати в кардинально іншому напрямку в умовах глобалізації.

Корпоративна звітність компаній, що беруть участь на фондових біржах, буде відрізнятися від маленьких сімейних компаній, потрібно пройти лістинг цінних паперів. Лістинг – це допуск цінних паперів до обігу і котирування на фондовій біржі на основі їх економічної експертизи, маркетингу – вивчення попиту та пропонування, а також котирування – визначення біржових курсів [2, с. 148]. Економічна експертиза пред'являє серйозні вимоги щодо розкриття інформації, що не передбачено у маленьких компаніях, корпоративне управління також буде відрізнятися в цих компаніях.

Потрібно брати до уваги той факт, що глобалізація ринків капіталу привела до необхідності міжнародної стандартизації та конвергенції як систем корпоративного управління, так і бухгалтерського обліку. Напрямами конвергенції корпоративного управління та бухгалтерського обліку, на нашу думку, повинні бути: ведення дискусій про завдання та інтереси акціонерів; аналіз пропозицій, стандартів та кодексів на міжнародному рівні і перевірка їх актуальності для специфічного навколишнього середовища.

Порівняння бажаних стандартів і поточної практики дасть змогу вирішити завдання конвергенції корпоративного управління та бухгалтерського обліку та звітності на перспективу. Ефективне корпоративне управління сприятиме поліпшенню корпоративної діяльності завдяки якісній і достовірній корпоративній звітності як інструменту контролю, що слугує інтересам інвесторів і суспільству загалом.

Література

1. Закон України "Про акціонерні товариства" від 03.02.2011 р., № 2994. – 126 с.
2. Мендрул О.Г. Ринок цінних паперів : навч. посібн. / О.Г. Мендрул, І.А. Шевчук. – К. : Вид-во КНЕУ, 1998. – 152 с.
3. Чуб Б.А. Корпоративне управління / Б.А. Чуб, Р.С. Курчаков. – Казань : Вид-во "ДАС", 2000. – 398 с.
4. Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). OECD Principles of Corporate Governance, 2004. – 236 p.
5. The Committee on Corporate Governance and Gee Publishing Ltd. Committee on Corporate Governance Final Report. London : Gee Publishing Ltd., 2008. – 284 p.
6. Rezaee Z. Financial Statement Fraud: Prevention and detection / Z. Rezaee // John Wiley and Sons, 2002. – 276 p.

Башкова Д.О. Влияние моделей корпоративного управления на бухгалтерскую отчетность

Рассмотрено влияние моделей корпоративного управления на бухгалтерскую отчетность и дана оценка бухгалтерской отчетности как инструмента корпоративного управления. Сформулирована гипотеза о взаимосвязи корпоративного управления и корпоративной отчетности, где эффективное корпоративное управление способствует улучшению деятельности корпорации с помощью такого инструмента контроля, как корпоративная отчетность.

Ключевые слова: корпоративное управление, модели корпоративного управления, бухгалтерская отчетность, корпоративная отчетность.

Bashkova D.O. Impact models of corporate governance on accounting reports

In the article examines the impact of corporate governance models for accounting reports and the evaluation of accounting statements as a tool of corporate governance. The formulated hypotheses about the relationship of corporate governance and corporate reporting, where good corporate governance promotes improvement of the Corporation activity through a tool of control as corporate reporting.

Keywords: corporate governance, models of corporate governance, accounting reports, corporate reporting.

УДК 330.342 Проф. Г.І. Башнянин¹, д-р екон. наук; здобувач Л.Я. Гончарук¹, канд. екон. наук; доц. І.В. Михайляк², канд. екон. наук

СОЦІАЛІЗАЦІЙНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: АНАЛІЗ З ПОЗИЦІЙ НЕЙТРАЛЬНОГО СОЦІАЛІЗАЦІЙНОГО ЕФЕКТУ

Проаналізовано вплив соціалізації на економічний розвиток в умовах глобалізації і, відповідно до цього, виділено три соціалізаційні ефекти, а також відповідні типи соціалізаційної економічної ефективності: позитивна, нейтральна і негативна соціалізаційна економічна ефективність. Наголошено, що в різних економічних системах величина соціалізаційного ефекту може бути різною, відповідно проаналізовано три види нейтральної соціалізаційної економічної ефективності економічних систем: квазі-позитивна, помірна позитивна та гіперпозитивна соціалізаційна ефективність.

Ключові слова: соціалізація, глобалізація, соціальні результати, позитивна, нейтральна і негативна соціалізаційна економічна ефективність, квазіпозитивна, помірна позитивна та гіперпозитивна соціалізаційна ефективність.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економічних систем як розвиненого, так і перехідного типу характеризується капіталізацією і соціалізацією, які полягають, відповідно, у використанні чистого доходу на економічний розвиток і задоволення соціальних та культурних потреб членів колективів. Капіталізація і соціалізація є характеристиками глобалізаційних процесів у сучасному світі та невід'ємними атрибутами сучасних світових трансформаційних процесів, які є суперечливими, характеризуються як позитивними, так негативними аспектами.

Дослідження соціально-економічної ефективності функціонування економічних систем в умовах глобалізації є актуальним, оскільки, розвиток соціалізації економічних систем створює відповідні умови для подальшого економічного розвитку, визначає перспективи сталого розвитку людства. Соціалізація за відповідних умов – це один із найважливіших шляхів підвищення рівня інтегральної (загальної) ефективності функціонування економічних систем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження соціалізаційної спрямованості розвитку економічних систем в науковій економічній літературі завжди було актуальним, оскільки функціонування суспільства

¹ Львівська КА;

² Львівський НУ ім. Івана Франка

завжди має соціальне забарвлення, людина є не тільки головною продуктивною силою або найважливішим економічним ресурсом, але й метою соціально-економічного розвитку. Актуальність дослідження цієї проблеми сьогодні в теоретичному аспекті є важлива, оскільки як вітчизняні, так і зарубіжні вчені соціалізацію аналізують здебільшого з позицій її впливу на соціальні результати функціонування та розвитку тих чи інших економічних систем, тобто на людину як основний соціальний результат будь-якої господарської діяльності [9; 10; 12; 13; 14].

У теоретичних дослідженнях практично відсутні публікації, що стосуються впливу процесів соціалізації на власне економічні результати діяльності людини і суспільства, тобто на зміну рівня такого результуючого параметра будь-якої господарської діяльності, як економічна ефективність. У сучасній вітчизняній економічній літературі лише в небагатьох публікаціях досліджено економічні системи через призму їх соціальних результатів (а не лише економічних). Вивченням такого аспекту функціонування економічних систем займаються такі вітчизняні вчені, як Г.І. Башнянин [1-8], Л.Я. Гончарук [3; 11], Г.С. Третяк [1; 2; 6; 8], Ю.І. Турянський [5], М.С. Хом'як [1; 2; 6; 8].

Методика дослідження. Метою роботи є дослідження нейтральної соціалізаційної ефективності функціонування економічних систем та аналіз її видів.

Результати дослідження. Економічна ефективність функціонування господарських систем є функцією системи факторів – власне економічних, екологічних, соціальних, духовних, політичних тощо. Функціональна залежність між рівнем економічної ефективності і вказаними вище факторами становить основний зміст загальної формули економічної ефективності. Однією з часткових формул економічної ефективності функціонування господарських систем виступає формула соціалізаційної ефективності, яка описує вплив процесів соціалізації на формування та зміну рівня економічної ефективності функціонування певних господарських систем.

У найзагальнішому вигляді функція соціалізаційної ефективності описує функціональну залежність між рівнем економічної ефективності функціонування господарських систем і рівнем та інтенсивністю розвитку соціалізаційних процесів. Цю функцію соціалізаційної ефективності можна позначити як загальну формулу соціалізаційної ефективності. У своїй найпростішій формі загальна формула соціалізаційної ефективності відображає співвідношення між приростними (диференціальними) рівнями економічної ефективності і приростними (диференціальними) значеннями зміни рівня інтенсивності розвитку соціалізаційних процесів.

Соціалізацію ми розглядаємо передусім як своєрідну соціальну силу – лише опосередковано та лише через останню вона певною мірою стає продуктивною (тобто економічною) силою. Соціальна політика, яка формується без врахування типу чи виду соціалізації, лише випадково може призвести до позитивних економічних результатів.

Характер залежності між зміною рівнів економічної ефективності функціонування певних господарських систем та інтенсивністю розвитку соціалізаційних процесів може бути різним: позитивним, нейтральним і нега-

тивним. Відповідно до цього, виділяють три типи соціалізаційної ефективності: позитивну, нейтральну і негативну (а також і три типи соціалізаційних ефектів). Соціалізаційний ефект будь-якого типу чи виду в нашому трактуванні – це та частина загального економічного ефекту, яка є наслідком розвитку соціалізаційних процесів.

Тип соціалізації детермінується, по-перше, типом економічних систем (доіндустріальні, індустріальні і постіндустріальні), а по-друге, ринковим періодом (короткотривалий, довготривалий і гіпердовготривалий). Позитивна соціалізаційна ефективність формується тоді, коли посилення рівня інтенсивності соціалізації економічних систем супроводжується підвищенням рівня економічної ефективності їх функціонування. Значення коефіцієнта позитивної соціалізаційної еластичності економічної ефективності функціонування певних економічних систем буде додатнім: $K_{e-s} = dE^e: dS > 0$.

Соціалізаційна еластичність економічної ефективності функціонування певних економічних систем вказує на те, як змінюється значення економічної ефективності функціонування економічних систем під час зміни інтенсивності розвитку соціалізаційних процесів. Тобто соціалізаційна ефективність функціонування економічних систем відображає чутливість економічної ефективності, а через неї – і економічних систем загалом до зміни такого параметра її формування та зміни, як соціалізація.

За умов негативної соціалізаційної ефективності будь-яке значне чи незначне посилення розвитку соціалізаційних процесів супроводжується зниженням рівня економічної ефективності функціонування відповідних господарських систем, тобто, певна економічна система негативно реагує на зміну рівня інтенсивності соціалізаційних процесів (коефіцієнт соціалізаційної еластичності менший за нуль: $K_{e-s} = dE^e: dS < 0$).

Нейтральна соціалізаційна ефективність полягає в тому, що за її умов посилення інтенсивності розвитку соціалізаційних процесів не супроводжується підвищенням рівня економічної ефективності функціонування економічних систем, тобто відповідний коефіцієнт соціалізаційної еластичності економічної ефективності дорівнює нулю (або майже нулю): $K_{e-s} = dE^e: dS = 0$.

В економічних системах з нейтральним типом соціалізаційної ефективності розширення практики соціалізації в економічному плані безрезультатне, воно не сприяє підвищенню рівня економічної ефективності їх функціонування, а отже, в цих економічних системах формується нульовий соціалізаційний ефект. Соціалізувати таку систему немає жодної потреби. Якщо, звичайно, не розглядати власне соціальний бік справи, бо в цій економічній ситуації соціалізація має нульову економічну ефективність, вона безрезультатна в суто економічному плані. Тому з економічних позицій і економічних перспектив її розвиток не варто продовжувати, тим більше посилювати. Однак з суто соціальних позицій, соціалізація і в таких економічних системах може сприяти підвищенню рівня соціальної забезпеченості членів певного колективу, тобто вона володіє певною соціальною ефективністю і здатна її підвищувати. Тому на перший план під час вирішення проблеми, чи варто продовжувати соціалізацію за умов, коли її економічний соціалізаційний

ефект нульовий, треба брати до уваги і соціальний бік справи, і те, чи сприяє вона підвищенню рівня соціальної ефективності функціонування певних господарських систем. Наше дослідження суто економічне і ми розглядаємо в ньому вплив соціалізації лише на власне економічну ефективність функціонування певних систем, а тому соціальний бік справи ми не братимемо до уваги. Хоча з певних позицій це варто робити і в економічному дослідженні, оскільки економічні ефекти соціалізації реалізуються чи матеріалізуються опосередковано, не лише через певний лаг часу, а й через попереднє підвищення рівня соціальної ефективності функціонування економічних систем. Іншими словами, ми зможемо більше виготовляти не лише за високої продуктивності, а й у разі поліпшення соціального життя. Соціалізацію потрібно розглядати передусім як своєрідну соціальну силу, і лише опосередковано та лише через останню вона певною мірою стає продуктивною (тобто економічною) силою.

У дослідженні соціалізації як продуктивної сили важливо брати до уваги існування значного лагу часу між її проведенням і економічними ефектами. Економічні ефекти соціалізації значно віддаленіші в часі від періоду її (соціалізації) проведення, ніж її соціальні ефекти. Соціальні ефекти соціалізації досить легко помічають усі без особливих труднощів, однак економічні ефекти або зовсім не помічають (не завжди бачать певний зв'язок між поліпшенням рівня життя і продуктивністю праці та станом національної економіки загалом, хоча очевидним є факт, що чим заможніше живуть люди, тим продуктивніше вони здатні за відповідних умов працювати), або помічають лише в їх деякій частині, а найшвидше – лише поточні (найближчі) економічні ефекти. Що ж стосується віддалених і особливо гіпервіддалених економічних ефектів соціалізації, то не лише практика господарювання, а часто й економічна теорія їх не помічає і практично виходить із неправильної передумови про їх повну відсутність. Попри це, саме віддалені і особливо гіпервіддалені економічні ефекти найзначніші і найістотніше впливають на економічну результативність функціонування як окремих систем, так і економіки загалом.

У певних системах і в певні періоди часу чи за певних умов соціалізаційна ефективність нейтральна (або нульова) лише тому, що в таких системах економічний мінус-ефект соціалізації повністю зрівноважується із соціалізаційним ефектом. Залежно від того, як нейтралізуються негативні ефекти соціалізації її позитивними ефектами (частково, повністю чи надмірно), виділяють три види нейтральної соціалізаційної ефективності (і, відповідно, нейтральної соціалізації): гіпопозитивна нейтральна, власне (нульова) нейтральна і гіпонегативна нейтральна соціалізаційна ефективність (рис.).

Гіпопозитивна нейтральна соціалізаційна ефективність полягає в тому, що будь-яке значне посилення інтенсивності соціалізації супроводжується дуже незначним зростанням рівня економічної ефективності. За умов гіпопозитивної нейтральної соціалізаційної ефективності і відповідного виду соціалізації (гіпопозитивної нейтральної соціалізації) коефіцієнт соціалізаційної еластичності економічної ефективності близький до нуля, але з боку від'ємного квадранта, тобто: $K_{e-s} = dE^e : dS \approx 0(-)$.

Рис. Види нейтральної соціалізаційної ефективності економічних систем

За умов формування та розвитку гіпопозитивної нейтральної соціалізаційної економічна система (точніше, рівень економічної ефективності її функціонування) дуже слабо реагує (але все-таки позитивно) на зміну інтенсивності розвитку соціалізаційних процесів. На наш погляд, такими системами, які дуже слабо реагують на зміну інтенсивності розвитку соціалізаційних процесів, є або індустріальні системи (їх певний і строго зазначений вид), або такі системи, які функціонують у межах довготривалого ринкового періоду. За умов формування гіпопозитивної нейтральної соціалізаційної ефективності соціалізацію можна поглиблювати, адже вона все-таки супроводжується формуванням позитивних економічних ефектів, однак вони дуже незначні. Гіпопозитивний нейтральний соціалізаційний ефект за своїм характером – віддалений ефект, він може проявитися найчастіше в довготривалому ринковому періоді і навіть у будь-якій економічній системі. Зауважимо, що позитивні (квазіпозитивні, помірно позитивні і гіперпозитивні) соціалізаційні ефекти, навпаки, проявляються в гіпердовготривалому ринковому періоді (майже у всіх типах економічних систем, але в різних типах з різною силою), тобто він за своїм характером гіпервіддалений. Негативні соціалізаційні ефекти проявляються найшвидше, вони більш-менш чітко проявляються в короткотривалому ринковому періоді.

Другим видом нейтральної соціалізаційної ефективності є нульова нейтральна соціалізаційна ефективність. За її умов будь-яке значне посилення інтенсивності соціалізації ніяк не змінює рівень економічної ефективності, тобто реакція економічної системи на посилення інтенсивності розвитку соціалізаційних процесів нульова, а відповідний коефіцієнт соціалізаційної еластичності економічної ефективності такий самий: $K_{e-s} = dE^e : dS = 0$.

В економічних системах, у яких формується нейтральний соціалізаційний ефект, загальний рівень економічної ефективності не змінюється.

Причому ця нейтралізація спостерігається за досить широкого діапазону обсягів діяльності (впродовж усього довготривалого ринкового періоду). Якщо в певній економічній системі формується нульовий нейтральний соціалізаційний ефект, то це означає, що процес її соціалізації вже вийшов за межі короткотривалого ринкового періоду і ввійшов у зону довготривалого ринкового періоду, оскільки нейтральна соціалізаційна ефективність найчастіше формується у довготривалому ринковому періоді.

Гіпонегативна нейтральна соціалізаційна ефективність формується за умов, коли будь-яке значне посилення інтенсивності соціалізації супроводжується дуже незначним зниженням рівня економічної ефективності. При цьому коефіцієнт соціалізаційної еластичності економічної ефективності близький до нуля, але з боку негативного квадранту, тобто: $K_{e,s} = dE^e : dS \approx 0(-)$.

Гіпонегативний нейтральний соціалізаційний ефект формується в більшості економічних систем на початковому відтинку довготривалого ринкового періоду, коли економічні втрати від соціалізації більші, ніж економічні вигоди. Мінімізація цієї різниці між економічними втратами і економічними вигодами від соціалізації означає, що економічна система у своєму розвитку прямує до стану збалансування їх величин і формування в них соціалізаційної рівноваги економічних систем, в точці якої соціалізація в економічному аспекті ні вигідна, ні невігідна. Подальша соціалізація економічних систем здатна розширити стан соціалізаційної рівноваги на користь економічних вигід від соціалізації над її економічними втратами.

Висновки. Вплив процесів соціалізації на економічний розвиток може бути різним: позитивним, нейтральним і негативним. Соціалізація нейтральна до економічного розвитку в тому разі, коли посилення інтенсивності розвитку соціалізаційних процесів не супроводжується підвищенням рівня економічної ефективності функціонування економічних систем. Таким є, зазвичай, довготривалий ринковий період.

Дослідження впливу процесів соціалізації на економічну ефективність функціонування економічних систем, формулювання наукового поняття "соціалізаційна економічна ефективність", виокремлення її видів та типів є методологічною основою для подальшого наукового аналізу. Це є важливим напрямом сучасного економічного дослідження, оскільки в глобалізаційних умовах соціалізація стає потужним чинником сталого розвитку людства.

Література

1. Башнянин Г.І. Вплив регуляції на дерегуляційну еластичність економічних систем / Г.І. Башнянин, Г.С. Третяк, М.С. Хом'як // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 20.10. – С. 113-121.
2. Башнянин Г.І. Деретуляційна еластичність ринкових економічних систем: вплив концентрації і монолізації / Г.І. Башнянин, М.С. Хом'як, Г.С. Третяк // Економіка: проблеми теорії і практики : зб. наук. праць. – Т. XII. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетровського ДНУ. – 2010. – Вип. 262. – С. 2995-3003.
3. Башнянин Г.І. Ефективність соціалізації економічних систем: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г.І. Башнянин, Л.Я. Гончарук. – Львів : Вид-во "Новий Світ-2000", 2010. – 240 с.
4. Башнянин Г.І. Ефективність макроекономічної дерегуляції в довготривалому ринковому періоді / Г.І. Башнянин, Г.С. Третяк, Р.П. Шевчик // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.13. – С. 154-160.

5. Башнянин Г.І. Ефективність капіталізації і лібералізації економічних систем в умовах ринкової транзиції: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г.І. Башнянин, Ю.І. Турянський. – Львів : Вид-во Львівської КА, 2008. – 480 с.
6. Башнянин Г.І. Ефективна дерегуляція та її види / Г.І. Башнянин, М.С. Хом'як, Г.С. Третяк // Економіка: проблеми теорії і практики : зб. наук. праць. – В 9 т. – Т. II. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетровського ДНУ, 2010. – Вип. 263. – С. 348-358.
7. Bashnyanyn G.I. Metrological economic systems: introduction info the general theory and methodology of formation of economic parameters / G.I. Bashnyanyn. – Lviv : Publishing house of Lviv Commercial Academy, 2012. – 1152 pp.
8. Башнянин Г.І. Номінальна і реальна ефективність дерегуляції макроекономічних систем / Г.І. Башнянин, Г.С. Третяк М.С., Хом'як // Научные исследования и их практическое применение : матер. Междунар. науч.-практ. конф. – Т. 14. Экономика. – Одесса : Изд-во "Черноморье", 2011. – С. 75-77.
9. Бебело А.С. Соціалізація і гуманізація економічних відносин : навч. посібн. / А.С. Бебело, С.А. Бебело, А.В. Коровський. – К. : Вид-во КНЕУ, 2007. – 240 с.
10. Вахович І.М. Соціалізація економіки як передумова формування концепції сталого розвитку / І.М. Вахович // Економічна теорія та економічна історія : зб. наук. праць. – Сер.: Економічні науки. – Луцьк : Вид-во Луцького НТУ. – 2007. – Вип. 4 (19). – С. 38-59.
11. Гончарук Л.Я. Ефективність соціальної політики в умовах ринкових перетворень: проблеми соціалізації економічного розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. – Львів : Вид-во ІРД НАН України, 2001. – 16 с.
12. Гришкін В.О. Соціалізація економіки України: теорія, методологія, перспективи : монографія / В.О. Гришкін. – Дніпропетровськ : Вид-во "Пороги", 2005. – 498 с.
13. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: методологія і практика : монографія / Ю.К. Зайцев. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 188 с.
14. Федулова Н.І. Технологічний розвиток економіки України / Н.І. Федулова. – К. : Вид-во Ін-ту економіки та прогнозування, 2006. – 627 с.

Башнянин Г.І., Гончарук Л.Я., Михайляк І.В. Социализационная эффективность экономических систем в условиях глобализационных процессов: анализ с позиций нейтрального социализационного эффекта

Проанализировано влияние социализации на экономическое развитие в условиях глобализации и, соответственно, выделены три социализационные эффекты, а также соответствующие типы социализационной экономической эффективности: положительная, нейтральная и отрицательная социализационная экономическая эффективность. Отмечено, что в разных экономических системах величина социализационного эффекта может быть разной, соответственно проанализировано три вида положительной социализационной экономической эффективности экономических систем: гипоположительная нейтральная, собственно нейтральная и гипонегативная нейтральная социализационная эффективность.

Ключевые слова: социализация, глобализация, социальные результаты, положительная, нейтральная и отрицательная социализационная экономическая эффективность, гипоположительная нейтральная, собственно нейтральная и гипонегативная нейтральная социализационная эффективность.

Bashnyanin G.I., Goncharuk L.Ya., Mykhaylyak I.V. Socialization efficiency of economic systems in the conditions of globalization: an analysis of the position of neutral socialization effect

The influence of socialization on economic development in the conditions of globalization is analyzed and identified three socialization effects, and those types of socialization economic efficiency: positive, neutral and negative socialization economic efficiency. It is noted that different economic systems value socialization effect may be different according analyzed three types of positive socialization of economic efficiency of economic systems: hipopositive neutral, strictly neutral and neutral hiponegative socialization efficiency.

Keywords: socialization, social results, positive, neutral and negative socialization efficiency, hipopositive neutral, strictly neutral and neutral hiponegative socialization efficiency.